

Річний звіт

МБО «Екологія-Право-Людина»

Львів – 2012

1. Стратегічний розвиток та аналітика

2012 рік став для організації роком глибокого самоаналізу, періодом ретроспективи з метою відкрити нові перспективи і вивести організацію на новий виток розвитку. У цей рік організація втратила свого засновника і незмінного президента професора Світлану Кравченко, але, слідуючи її філософії незламного оптимізму та віри в добо, таланту бачити навіть труднощі і проблеми через призму можливостей отримати новий досвід і знання, ми зрозуміли, що найкращим висловом пошани та увіковічення її пам'яті буде продовження її благородної справи і подальший розвиток організації. Це було поштовхом до переосмислення пріоритетів та цінностей, методів та засобів роботи, щоб визначити глибинний потенціал організації, розширити горизонти діяльності та окреслити шляхи досягнення максимального прогресу в реалізації місії організації. Відповідно, був розроблений стратегічний план діяльності організації на 5 років, річний план роботи організації, проведений аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та ризиків, покращене планування фандрейзингових дій.

Прагнучи системно підходити до вирішення екологічних проблем і заохочувати організацію діяти в парадигмі стратегічного мислення, в рамках організації був створений аналітично-інформаційний відділ. Завданням відділу є координування діяльності організації як лабораторії тестування законів, робота над вдосконаленням екологічного законодавства, аналіз та участь у формуванні та реалізації екологічної політики України.

Суттєвий внесок в аналіз екологічної політики України організація зробила завдяки участі у розробці Щорічної доповіді НУО «Громадська оцінка національної екологічної політики» за 2011 рік (включаючи аналіз за період з 2003 року)» (ГОЕП). Для підготовки Щорічної доповіді була утворена Робоча група, яку очолила виконавчий директор МБО «Екологія-Право-Людина» Олена Кравченко. До складу цієї Робочої групи входили ключові автори та координатори громадських обговорень, яким представники екоспільнот висловили свою довіру як експертам з чіткими демократичними переконаннями і авторитетом серед широких кіл громадськості. Свої коментарі до проекту звіту з проведеного аналізу подала безпрецедентна кількість представників громадськості і сам процес розробки документа став прекрасним прикладом згуртованих дій громадськості.

МБО «Екологія-Право-Людина» проводила одне з п'яти регіональних обговорень стану виконання екополітики в Україні. Це було обговорення для Західного регіону, включаючи Тернопільську, Волинську, Львівську, Івано-Франківську, Хмельницьку, Закарпатську, Рівненську та Чернівецьку області. На обговорення Західного регіону з'їхалися представники з понад 70 організацій, установ, вищих учбових закладів і навіть судів загальної юрисдикції. Обговорення, яке відбувалося дуже жваво, виявило цілу низку гострих проблем і показало, що таке обговорення дуже на часі.

Голова Робочої групи з підготовки Щорічної доповіді Олена Кравченко (МБО «Екологія – Право – Людина») зазначає: «Нашим завданням було залучити якомога ширші кола екоспільнот до неупередженого аналізу управлінських дій відповідальних за екологічну безпеку державних органів та посадовців водночас і експертами, визнаними в спільноті громадських екологічних організацій, і широкими колами екологічних активістів. І метою такої громадської оцінки повинно стати привернення суспільної уваги і до позитивних зрушень в екополітиці, і до виявлених громадськістю суттєвих недоліків, коли управлінські дії можуть йти врозріз з чинним законодавством, суспільними вартостями та громадською думкою, призводячи до марнування суспільних ресурсів та погіршення стану екологічної безпеки.»

Дуже цінним є той факт, що, незважаючи на певну критику міністерства, яка міститься у Щорічній доповіді, Міністерство екології та природних ресурсів України вивисило кінцевий документ на своєму сайті, що дозволяє надіятися на певний діалог та співпрацю у напрямку перетворення вироблених рекомендацій у конкретні дії. Ознайомитись з ним можна за таким посиланням: www.menr.gov.ua/content/article/11791.

ЕПЛ долучилася до написання звіту про реалізацію в Україні Європейської політики добросусідства у сфері охорони довкілля. Зокрема, експерти організації Оля Мелень-Забрамна, Єлизавета Алексєєва, Наталія Городецька, оцінювали такі сфери реалізації Національної екологічної стратегії та Національного плану дій як імплементація Оргуської конвенції та Конвенції Еспо, РКООНЗК, видобуток нетрадиційних газів, будівництво малих ГЕС, ядерна безпека.

Доступ до генеральних планів міст

ЕПЛ стала учасником національної ініціативи з аналізу стану доступу до генеральних планів міст, які є важливі також і як джерело екологічної інформації. Із 44 міст Львівської області тільки 26 мають веб-сторінки, і з них тільки 10 містять хоча б якусь інформацію про генеральні плани. Непоодинокі випадки класифікування генеральних планів міст як «інформації для службового користування». Даний аналіз показав напрямки подальшої роботи для покращення стану доступності генеральних планів.

15 листопада 2012 р. у Львові була проведена прес-конференція, присвячена питанню стану доступу громадськості до генеральних планів міст у Львівській області.

Конференція ООН зі сталого розвитку Ріо + 20

У березні 2012 р. у рамках кампанії Ініціативи з доступу ЕПЛ подала урядові України звернення з рекомендаціями щодо ширшої імплементації Декларації Ріо в Україні. У своєму листі до ЕПЛ Міністерство екології та природних ресурсів України визнало важливість Принципу 10 Декларації Ріо і включення пропозицій ЕПЛ до позиції України на саміті Ріо+20.

Президент ЕПЛ проф. Джон Бонайн взяв активну участь у форумі Ріо +20, де зробив презентацію на тему доступу до правосуддя.

Доступно про доступ до публічної інформації

МБО «Екологія-Право-Людина» опублікувала три нові посібники із забезпечення доступу до публічної інформації в контексті екологічної інформації для різних цільових аудиторій. Підготовлено посібники для розпорядників інформації – для суб'єктів владних розпоряджень та суб'єктів господарювання, на яких поширюються вимоги Закону України «Про доступ до публічної інформації», а також окремий посібник для запитувачів – фізичних та юридичних осіб. Кожен посібник спрямований на свою цільову аудиторію.

Електронні варіанти трьох посібників можна завантажити на веб-сайті ЕПЛ у розділі «Публікації ЕПЛ» epi.org.ua/nashi-publikacii/

Підготовка та друк публікацій здійснювався у рамках проекту «Створення передумов для ефективного застосування Закону України «Про доступ до публічної інформації» у сфері охорони довкілля». Метою проекту, що реалізовувався МБО «Екологія-Право-Людина» за підтримки програми «Верховенство права» Міжнародного фонду «Відродження», було створення передумов для ефективнішого застосування Закону України «Про доступ до публічної інформації» шляхом участі у законодавчих, просвітницьких та моніторингових ініціативах

Проект «Інформування та активізація участі громадськості у формуванні Національного плану дій щодо Європейської стратегії для Дунайського регіону»

Спільно з Громадською експертною радою при українській частині Комітету Україна – ЄС, Чорноморським відділенням Української екологічної академії наук та Центром регіональних досліджень ЕПЛ провела громадські слухання у містах Ізмаїл (Одеська область) та Чернівці. Мета слухань полягала в інформуванні громадськості про положення Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону та створенні передумов для розробки національного та

регіональних планів дій. Учасники слухань обговорювали напрямки регіонального розвитку, роль, можливості, ресурси та механізми залучення широких кіл Дунайського регіону до створення спільної системи сталого розвитку регіону. Окрім того, учасниками громадських слухань обговорювався План дій ЄС, а також шляхи залучення місцевих органів влади та громадськості до реалізації Дунайської стратегії в Україні, ключові проблеми української частини Дунайського регіону.

У рамках проекту була створена веб-сторінка «Громадський простір Дунайського регіону» <http://danube-region.org/>, яка стала платформою для обговорення питань, пов'язаних з розвитком регіону.

Напрацювання проекту підсумовані в аналітичній публікації, яка включає двомовну версію Європейської стратегії розвитку Дунайського регіону, коментарі до неї, аналітичні матеріали стосовно участі України в реалізації Стратегії. Окрім того, був опублікований Глосарій термінів, які вживаються у тексті Стратегії та Плані дій з її реалізації, який буде корисний для експертів, студентів та зацікавленої громадськості.

Проект «Покращення регулювання екологічної складової регіональних програм у Львівській області»

Наприкінці 2012 р. організація розпочала реалізацію проекту «Покращення регулювання екологічної складової регіональних програм у Львівській області» за фінансової підтримки Програми «Громадянське суспільство та належне врядування» Міжнародного фонду «Відродження». Стратегічна мета проекту полягає у просуванні ідеї наскрізності екополітики та врахуванні екологічного елемента в регіональній політиці. Завдання проекту включають надання пропозицій до Обласної програми поводження з твердими побутовими відходами, Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва Львівської області до 2020 р. та Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва у Львівській області на 2013-2015 рр. Проект ще дуже цікавий з точки зору посилення аналітичної спроможності організації, оскільки передбачає низку тренінгів та навчальних поїздок до провідних європейських аналітичних центрів для вдосконалення методики здійснення аналітичної діяльності.

Проект «Покращення правових передумов та активізація громадськості для захисту екологічних прав громадян» за підтримки Програми Розвитку ООН

Проект був спрямований на захист екологічних прав місцевих спільнот шляхом надання їм безкоштовної правової допомоги, ведення судових справ та поширення інформації про організацію, щоб поінформувати широкі кола громадськості про можливість отримати безкоштовну правову допомогу. Особлива додана вартість проекту полягає у тому, що організація отримала можливість глибше зрозуміти екологічні проблеми регіону та налагодити тіснішу співпрацю з місцевими спільнотами.

Покращення нормативно-правового регулювання

У 2012 р. ЕПЛ подала коментарі та пропозиції до 9 нормативно-правових актів. Зокрема, організація коментувала Комплексну екологічну програму Львова на 2012-2016 рр. ЕПЛ добилася скасування Положення про порядок надання екологічної інформації у суді 1-ої інстанції, яке накладало певні обмеження щодо змісту та обсягів запитуваної інформації.

ЕПЛ провела аналіз законодавства України у сфері доступу до екологічної інформації на відповідність законодавству Європейського Союзу

Організація здійснила аналіз законодавства України, який показав, що розроблені і прийняті нормативно-правові акти України у сфері доступу до інформації про навколишнє середовище в більшій мірі відповідають Директиві № 2003/4/ЄС. Разом з тим, законодавство все ж потребує окремих змін та доповнень.

Предметом аналізу були нормативні акти, якими врегульовані основні питання доступу до інформації в цілому та до екологічної інформації зокрема: Закон України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про інформацію» у новій редакції, а також Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» та відповідні підзаконні акти, якими визначені спеціальні вимоги щодо доступу та розповсюдження екологічної інформації.

Аналіз відповідності законодавства України у сфері доступу до екологічної інформації законодавству ЄС із зауваженнями та рекомендаціями щодо його вдосконалення був надісланий у письмовому вигляді на адресу Мінприроди.

Оргуська конвенція

ЕПЛ продовжувала активно сприяти реалізації положень Оргуської конвенції в Україні. Зокрема, організація підготувала та подала до Комітету з дотримання Оргуської конвенції альтернативний звіт про виконання Україною рекомендацій Зустрічі Сторін. Окрім того, була підготована позиція організації щодо дотримання Україною вимог Конвенції з огляду на аналіз законопроекту про оцінку впливу на довкілля, яку ЕПЛ подала до Комітету з дотримання, Міністерства екології та природних ресурсів України та Європейської комісії.

На запрошення Секретаріату Оргуської конвенції представник ЕПЛ Алексєєва Єлизавета провела тренінги на Африканському регіональному семінарі для державних службовців.

2. Судова практика

Захист регіонального ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя»

У травні 2012 р. Верховний Суд України прийняв остаточне рішення у багаторічній боротьбі ЕПЛ проти затоплення земель регіонально-ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя», скасувавши рішення уряду про надання заповідних земель під Олександрівське водосховище Ташлицької ГАЕС.

У листопаді 2012 р. Одеський апеляційний адміністративний суд прийняв рішення, яким визнав незаконним рішення Миколаївської обласної ради (2006 р.) про вилучення 27,72 га заповідних земель регіонально-ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя».

Суди прийшли до кількох дуже важливих для громадськості висновків: надання в користування особливо цінних земель, до яких і відносяться землі природно-заповідного фонду, згідно із статтями 150, 151 ЗК, проводиться за погодження із Верховною Радою України. Також в таких справах, враховуючи загальнонаціональне суспільне значення природно-заповідного фонду, спірні відносини є публічно-правовими. Відтак, необмежене коло осіб має право на звернення до суду щодо оскарження спірних рішень суб'єктів владних повноважень щодо цих об'єктів.

Такий висновок є надзвичайно важливим, оскільки в судах мало місце різне трактування положень процесуального законодавства, включаючи заперечення права громадян та громадських організацій на оскарження рішення суб'єктів владних повноважень, які носять індивідуальний характер і безпосередньо не стосуються громадськості.

Мінприроди оприлюднило понад 1000 висновків державної екологічної експертизи, виконуючи рішення суду в справі, ініційованій ЕПЛ

Київський апеляційний адміністративний суд 22 листопада 2012 року підтримав рішення Окружного адміністративного суду м. Києві від 27 жовтня 2011 року про зобов'язання Мінприроди опублікувати в Інтернеті повні тексти висновків державної екологічної експертизи, виданих у 2009-2011 роках.

Своїм рішенням суд визнав, що чинне законодавство покладає обов'язок на орган, який видає такі важливі рішення в сфері охорони довкілля, як висновки державної екологічної експертизи,

оприлюднювати їх, і відповідно зобов'язав Мінприроди протягом 2 місяців розмістити на своєму сайті 1293 висновки, видані протягом 2009 – першої половини 2011 років.

Прецедентне рішення суду про зобов'язання забруднювача надати екологічну інформацію.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації», розпорядниками публічної інформації, тобто тими суб'єктами, на кого закон покладає обов'язки з поширення та надання на запит інформації, є не лише суб'єкти владних повноважень, але й суб'єкти господарювання, які володіють інформацією про стан довкілля (екологічною інформацією).

Не зважаючи на однозначне формулювання закону і встановлений механізм здійснення, ЕПЛ змушена була пройти аж до касаційної інстанції, щоб довести обов'язок підприємства надавати екологічну інформацію. Таке рішення суду є визначним, адже громадськість нарешті отримала реальний доступ до різного роду проектних та інших документів, які зберігаються на підприємствах, а не в органах влади.

Саме це рішення зайняло четверте місце у п'ятірці найважливіших для правозахисту судових рішень 2012 року. Рейтинг сформував Центр політико-правових реформ разом із експертами інших неурядових організацій у рамках проекту "Громадське сприяння незалежності і доброчесності у діяльності суддів".

Рішення оцінювалися за п'ятьма критеріями: важливість прав, які було захищено судом; потенційний або реальний вплив судового рішення на подальшу судову чи адміністративну практику; урахування міжнародних стандартів захисту прав людини; переконливість мотивування судового рішення; "сміливість" судді чи суддів – ухвалення рішення всупереч домінуючій практиці або "політичній лінії".

ЕПЛ та ПАТ «Миколаївцемент» дійшли до порозуміння щодо необхідності охорони атмосферного повітря

ПАТ «Миколаївцемент» дослухався до критики ЕПЛ в суді та зробив певні кроки в напрямку обмеження негативного впливу на атмосферне повітря. Приводом до цього став судовий позов ЕПЛ до Державного управління ОНПС у Львівській області про оскарження дозволу на викиди ПАТ «Миколаївцемент», поданий ще у 2010 р. ЕПЛ заявила про грубі порушення в процесі видачі дозволу на викиди, які призвели до понаднормативних викидів твердих суспендованих частинок цементного заводу, неконтрольованих викидів важких металів, відсутності належних заходів щодо поетапного зменшення викидів протягом періоду дії дозволу. На судовому засіданні представник цементного заводу надав заяву про зобов'язання підприємства щодо переоформлення нового дозволу на викиди із включенням та виконанням усіх вимог, які ЕПЛ вказувала у позовній заяві. Маємо надію, що надалі компанія має намір діяти в межах чинного законодавства.

3. Громадські кампанії

Сланцевий газ – екоцид України

Видобуток сланцевого газу викликає серозні суперечки у Європі та США, зокрема щодо його екологічних наслідків. Основними можливими негативними впливами є викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, забруднення підземних вод неконтрольованими газовими та рідинними потоками, що спричиняються їх викидами чи розливами, витік бурильних рідин та неконтрольоване скидання відпрацьованої води. Видобувні рідини містять небезпечні речовини, а відпрацьовані води, на додаток, містять важкі метали та радіоактивні матеріали із родовищ. Досвід США показує, що стається багато аварій, які спричиняють шкоду навколишньому середовищу та здоров'ю людини.» Для України видобуток сланцевого газу це в першу чергу загрози для існування природних ландшафтів, родючих ґрунтів; вилучення великих об'ємів води

(якої в Україні і зараз вже не вистачає, навіть для питних потреб), велика ймовірність порушення геологічного середовища і, внаслідок цього, загроза забруднення водоносних горизонтів підземних вод. Існують технологічні проблеми зберігання і очистки тисяч тон, забруднених відпрацьованих вод небезпечними для довкілля реагентами.

ЕПЛ провела низку заходів з метою сприяння прозорості прийняття рішень щодо видобутку сланцевого газу в Україні та забезпечення належної участі громадськості у цьому процесі.

На засідання Громадської ради при Міністерстві екології та природних ресурсів 19 липня 2012 р. ЕПЛ розкритикувала уряди США та України за приховування інформації стосовно планів розробки сланцевого газу в Україні. Зокрема, йшлося про небажання оприлюднювати звіт про правові та екологічні аспекти видобутку сланцевого газу в Україні, підготований експертами на замовлення Агенції США з питань міжнародного розвитку.

ЕПЛ працювала в напрямку вивчення досвіду інших країн з видобутку сланцевого газу, залучення експертного середовища до обговорення проблеми, інформування широких кіл громадськості про можливі екологічні загрози.

У вересні МБО «Екологія – Право – Людина» як член Міжнародного союзу охорони природи (МСОП) брала участь у роботі Всесвітнього конгресу Міжнародної союзу охорони природи (МСОП). Асамблея членів МСОП схвалила 186 резолюцій з важливих питань природозбереження (<http://portals.iucn.org/2012motions/?q=motions>), серед яких на сьогодні надзвичайно актуальною для України в контексті видобутку сланцевого газу є резолюція № 118.

У цій резолюції МСОП засудив розвідку та видобуток нетрадиційних газів, в тому числі і сланцевого газу, та закликав держави заборонити видобування нетрадиційного газу методом гідравлічного розриву пластів у близькості від родовищ питної води, у вододефіцитних та сейсмонебезпечних районах, поблизу сейсмічних розломів і на природоохоронних територіях.

Малі ГЕС – велике лихо для Карпат

У 2012 році була оголошена спільна кампанія екологічних НУО проти будівництва малих гідроелектростанцій на гірських річках у Карпатах. Згідно обласних планів розвитку водного сектора планується будівництво 330 малих ГЕС у Закрапатській області, до 150 малих ГЕС у Івано-Франківській області, і до 20 – у Львівській області. Таке масштабне будівництво становить значну загрозу для рибних запасів рік, несе ризик пересихання рік і виникнення дефіциту води у гірських районах, руйнування гірських ландшафтів та екосистем, втрати туристичної привабливості регіону. Зелений тариф на електроенергію, вироблену альтернативними джерелами, на жаль, став великою корупційною схемою, і, замість того, щоб стимулювати зелену енергетику, приваблює бізнесменів, які прагнуть збагатитися за рахунок державного бюджету.

До кампанії долучилися не лише екологи та юристи, але й біологи, географи, спортсмени, спеціалісти у туристичній сфері, музиканти та місцеві активісти. В рамках кампанії були видані інформаційні буклети про загрози, пов'язані з масштабним будівництвом малих ГЕС, проведена низка просвітницьких акцій для місцевого населення. У Львові була проведена прес-конференція, де спеціалісти з різних галузей представили своє бачення проблеми.

В результаті звернень до Івано-Франківської обласної адміністрації та активній медіа кампанії проти руйнування Карпат губернатор Івано-Франківської області наклав мораторій на будівництво малих ГЕС дериваційного типу в Івано-Франківській області та створив робочу групу з вивчення дотримання вимог законодавства у процесі планування та будівництва малих ГЕС.

Окрім того, був проведений круглий стіл з обговорення даної проблеми і результати обговорення були підсумовані у Резолюції щодо доцільності будівництва малих ГЕС, яка була

скерована до Державного управління охорони природи у Львівській області та Комітету з екологічної політики Верховної Ради України.

Доступ до правосуддя в екологічних питаннях: світовий досвід

У травні в рамках програми Muskie професор Орегонського університету (США), Президент МБО “Екологія-Право-Людина” професор Джон Бонайн прочитав лекції для студентів та викладачів провідних українських вузів, юристів та активістів-екологів з актуальних питань захисту довкілля через призму захисту прав людини.

У лекціях йшлося про судову практику в Європі, Азії, Африці, Північній та Південній Америці у сфері прав людини та довкілля на основі наукової роботи, проведеної за останні 10 років професором Джоном Бонайном та професором Львівського національного університету Світланою Кравченко.

Професор Джон Бонайн говорив про екологічні справи, по яких Європейський суд з прав людини прийняв рішення. У цих рішеннях суду творчо інтерпретувалися Статті 2, 8 і 10 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод як засоби судового захисту людей, які зазнали шкоди від забруднення. Лектор переконував в тому, що національні суди повинні бути більш відкритими до правового трактування Європейського суду, і що і ці трактування, і текст Європейської конвенції повинні стати важливим джерелом для рішень національних судів.

4. ЕПЛ і місцеві громади

Гніздичів

Вже багато років ЕПЛ допомагає селу Гніздичів вирішувати екологічні питання – проблеми з водою, сміттєзвалищем, застарілими хімікатами. В останні роки особливо гостро стала проблема застарілих пестицидів, які отруювали повітря і воду, та шкодили здоров'ю місцевих мешканців. ЕПЛ неодноразово зверталася до місцевих та обласних органів влади, а також природоохоронних органів з вимогою пришвидшити вивезення застарілих пестицидів з населеного пункту, а також консультувала місцевих мешканців з питань поводження з пестицидами. Саме 2012 рік став визначним для села Гніздичів, оскільки у цьому році село повністю позбулося цих небезпечних хімікатів, які були вивезені на утилізацію.

Підтримка громад Івано-Франківської області у боротьбі з незаконними діями компанії «Даноша»

ЕПЛ продовжувала надавати консультативну допомогу громадам в Івано-Франківській області, які прагнуть не допустити будівництва свинарників. Данська фірма «Даноша» вже збудувала і експлуатує свинарники в інших селах області і місцеві мешканці потерпають від нестерпного запаху та забруднення земель, що також має негативний вплив на їхнє здоров'я. ЕПЛ вже допомогла громаді с. Сівка-Войнилівська провести місцевий референдум, на якому більшість мешканців висловилися проти будівництва свинарника у селі. Тепер іде активна робота у напрямку скасування угод на оренду земельних ділянок, які компанія уклала незаконно.

ОСББ «Західні ворота»

До ЕПЛ звернулися мешканці ОСББ у Львові, які потерпали від шумових та пилових викидів деревообробного підприємства, розташованого біля житлового будинку. Організація ініціювала перевірку санітарно-епідеміологічної станції, головного санітарного лікаря міста, а також сертифікованою лабораторією. Усі перевірки виявили перевищення максимально допустимих рівнів шуму. В результаті проведеної роботи з керівництвом підприємства, підприємство припинило роботу у нічний час і знизило рівень шумового забруднення.

Фінансовий звіт 2012

Надходження	968 121 грн.
Витрати	1 101 090 грн.